УДК 37.016:004

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

Косовець О.П., к.пед.н.[1]; Крупка В.С.[2]
[1,2] Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
[1,2] Україна, Вінниця
[1] 0000-0001-8577-3042; [2] kvolody86@gmail.com

Анотація. *У статті висвітлено методичні аспекти використання різних форм організації навчання інформатики для розвитку лідерських якостей учнів. Підкреслено роль інформатики у формуванні цифрової грамотності, критичного та логічного мислення школярів. Розглянуто ефективність квест-уроків, STEM-підходу, парної, групової та індивідуальної роботи. Зазначено, що їх поєднання сприяє розвитку ініціативності, відповідальності, комунікабельності та формуванню лідерських компетентностей учнів профільної школи.*
Ключові слова: *методика навчання інформатики; форми організації навчання інформатики; квест-урок; STEM-освіта; лідерські якості.*

Вступна частина. Сучасна освіта перебуває у стані динамічних змін, що пов'язані з розвитком цифрових технологій і нових форматів навчання. Інформатика, як шкільний предмет, відіграє особливу роль у цьому процесі, адже саме вона формує в учнів профільної школи основи цифрової грамотності, логічного мислення й навичок самостійного пізнання.

Мета роботи – добір ефективних форм організації навчання, які не лише забезпечують засвоєння знань, а й сприяють розвитку лідерських якостей школярів.

Основна частина. Форми організації навчання визначають спосіб взаємодії між учителем і учнями, структуру навчальної діяльності, тривалість і характер спільної роботи. Вибір форм навчання впливає на активність учнів, їхню мотивацію, здатність до самореалізації й командної взаємодії.

Однією з ефективних форм є квест-урок, що поєднує елементи гри, пошуку та аналітичного мислення. Під час виконання завдань квесту учні аналізують інформацію, приймають рішення, розробляють стратегії та взаємодіють у команді. Такий формат сприяє розвитку логічного мислення, вмінню оцінювати ситуації з різних сторін, шукати нестандартні рішення. Крім того, квест-урок стимулює формування лідерських рис – відповідальності, ініціативності та здатності координувати дії групи [4, с. 246].

Не менш перспективною є STEM-форма навчання, що інтегрує природничі науки, технології, інженерію та математику. Вона орієнтована на практичну діяльність і дослідницькі завдання, що розвивають критичне мислення та командну взаємодію. Проведення STEM-уроків з інформатики допомагає учням формувати лідерські якості – уміння ухвалювати рішення в умовах невизначеності, брати відповідальність, мотивувати команду та організовувати спільну роботу [4, с. 246].

Парна форма навчання передбачає роботу двох учнів над одним проєктом. Така взаємодія розвиває комунікаційні навички, взаємонавчання, вміння домовлятися і ділитися обов'язками. Учні по черзі виконують ролі «ведучого» та «навігатора», що дає змогу кожному проявити себе як лідера й навчитися ефективній співпраці [5, с. 94].

Групова форма навчання є найбільш придатною для реалізації проєктних і практико-орієнтованих завдань з інформатики. Вона дозволяє школярам розподіляти ролі, координувати дії та досягати спільної мети. Такий підхід формує соціальні компетентності, розвиває навички аргументації, переконання та вирішення конфліктів. В умовах спільної роботи природно виникає потреба у лідерах, які здатні вести команду до результату [1].

У підручнику з інформатики для учнів 10 (11) класів автори Н. Морзе та О. Барна пропонують учням виконувати завдання в парах [2].

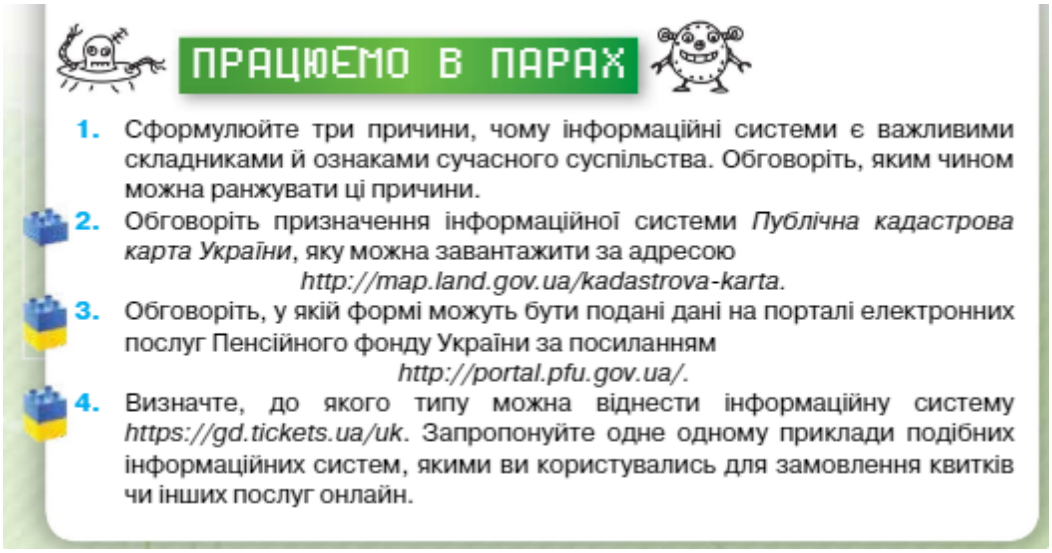

Рис. 1. Приклад вправи для роботи в парах на уроках інформатики [2, с. 19]

Під час виконання вправи з теми «Інформаційні системи як важливі складники й ознаки сучасного суспільства» (рис. 1) учні розвивають лідерські якості, а саме:

– уміння ефективно розподіляти обов'язки, що дає змогу кожному у парі проявити ініціативу та відповідальність за конкретну частину роботи. Наприклад, один учень відповідальний за формулювання причин важливості інформаційних систем, а інший – за аналіз призначення конкретних систем (наприклад, публічна кадастрова карта України);

– уміння відстоювати власну позицію та дотримуватись етичних норм ділової комунікації. Під час обговорення учні вчаться чітко і аргументовано висловлювати свою думку щодо важливості інформаційної системи для суспільства. Лідер в парі направляє обговорення, допомагаючи формулювати думки;

– приймати рішення, який тип інформаційної системи обрати для виконання завдання (наприклад, вибір між системами для замовлення квитків). Лідер може допомогти організувати процес прийняття рішення і підтримувати командну згуртованість

Поряд із парними та колективними формами важливе місце на уроках інформатики займає індивідуальне навчання, що сприяє розвитку самостійності, відповідальності та самоконтролю. Учень вчиться оцінювати свої результати, визначати власні цілі, планувати дії та приймати рішення без зовнішнього контролю. Це закладає основу для подальшої активної участі в колективній роботі та формує внутрішню готовність до лідерства.

Висновки. Отже, різноманіття форм організації навчання створює умови для гармонійного розвитку особистості учня. Їхнє раціональне поєднання на уроках інформатики сприяє формуванню ініціативності, комунікабельності, відповідальності та готовності до співпраці. Саме ці якості становлять основу сучасного лідерства у навчанні та подальшій професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] Soia, O., Kosovets, O., Leonova, I., Kovtoniuk, M., & Turzhanska, O. (2025). Project-Based Learning of Students as a Transformation of the Educational Environment of a Higher Education Institution. *Lecture Notes in Networks and Systems*, *vol 1280. Springer, Cham, 398–406.* https://doi.org/10.1007/978-3-031-83523-0_37

[2] Морзе, Н.В., & Барна, О. В. (2018). Інформатика (рівень стандарту): підруч. для 10 (11) кл. закладів загальної середньої освіти. К.: УОВЦ «Оріон», 2018. 240 с.: іл.

[3] Пометун, О. І., & Пироженко, Л. В. (2018). Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К.: А.С.К.. 192 с.

[4] Іноземцева, В. Ю. (2017). Формування лідерських якостей у обдарованих дітей. *Освіта та розвиток обдарованої особистості. № 7-8. С. 38-41.*

[5] Сокол, І. М., & Стадниченко, К. В. (2021). Дистанційне викладання інформатики: особливості, проблеми, цифрові інструменти. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету, №10. С. 191-202*.

Kosovets O.P., Krupka V.S.

Forms of learning organization in the process of developing pupils' leadership qualities in informatics lessons

Abstract*. The article highlights the methodological aspects of applying various forms of organizing informatics education to develop students' leadership qualities. The role of informatics in fostering digital literacy, critical, and logical thinking among students is emphasized. The effectiveness of quest-based lessons, the STEM approach, pair, group, and individual work is examined. It is noted that their combination promotes the development of initiative, responsibility, communication skills, and the formation of leadership competencies among upper secondary school students.*

Keywords: *methodology of informatics teaching; forms of organizing informatics education;, quest-based lesson, STEM education, leadership qualities.*